

VAKGENOTEN OVER LEREN OP AFSTAND

HET DIGITALE KLASLOKAAL

'We zullen met elkaar moeten zoeken naar het nieuwe normaal, in de anderhalvemetersamenleving,' aldus premier Mark Rutte in een van zijn persconferenties van de afgelopen maand.¹ Welke invloed hebben de nieuwe regels op onze samenleving en op de invulling van ons vak?

MARIAN VAN DEN BERGE

Docent maatschappijleer Marco Veldman beschouwt 'het nieuwe normaal' als een mooi voorbeeld waarin leerlingen zich bij maatschappijwetenschappen kunnen verdiepen door kernconcepten als gereedschap te gebruiken en tegelijk wat aan sociale psychologie op te doen. Veldman is een van de docenten die aan het woord komt over de manier waarop we het digitale klaslokaal inrichten. Discussiëren via een Zoom-les of een gespreksopdracht opgeven via Facetime. Is lesgeven op afstand een boost voor onderwijsinnovatie of een slagveld vol digitale blokkaden? Hoe ervaren docenten maatschappijleer het online lesgeven? *M&P* vraagt aan een vijftal docenten maatschappijleer welke digitale middelen zij tijdens het coronatijdperk inzetten.

FROUKE DE WIJS WERKT ALS DOCENT MAATSCHAPPIJLEER OP HET CANISIUS COLLEGE IN NIJMEGEN. DAARNAAST IS ZIJ VAKDIDACTICUS MAATSCHAPPIJLEER AAN DE RADBOUD DOCENTEN ACADEMIE.

Welke adviezen/tips over afstands- onderwijs kun jij docenten maatschappijleer geven?

'Ook online is het mogelijk om interactieve en activerende lessen maatschappijleer te geven. Het zou jammer zijn als er alleen klassikale uitleg wordt gegeven. Leerlingen hebben in deze tijd volgens mij juist behoefte aan prikkelende lessen die hen uitdagen. Zo is het heel goed mogelijk om aan de hand van stellingen met elkaar in gesprek te gaan. Laat leerlingen bijvoorbeeld een duimpje in beeld plaatsen als ze het met de stelling eens zijn en laat ze vervolgens op elkaar reageren.'

Kun je een aantal voorbeelden geven van thuisopdrachten die goed bevallen?

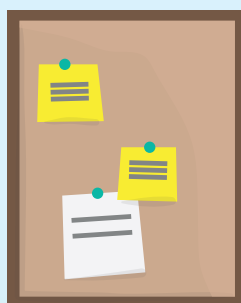
'Voor havo- en vwo-4 heb ik een les over de coronacrisis en de verzorgingsstaat gemaakt en deze via Zoom gegeven. Ik heb de drie pijlers van de verzorgingsstaat (onderwijs, gezondheidszorg en sociale zekerheid) aan ontwikkelingen rondom het coronavirus gekoppeld. Leerlingen hebben hier korte krantenartikelen over

gelezen en er vragen over beantwoord die we daarna samen hebben besproken. Door actuele artikelen te gebruiken, blijft de les ook de komende tijd nog up-to-date. Het is leuk om te zien dat bij leerlingen de stof over de verzorgingsstaat veel meer gaat leven nu zij al die ontwikkelingen, zoals het sluiten van de scholen, om zich heen zien gebeuren.'

Hoe is jouw ervaring tot op heden met de thuislessen maatschappijleer?

'Over het algemeen ben ik positief verrast over het online lesgeven. Maatschappijleer is voor mij normaal gesproken een vak waarbij voor een activerende werkvorm geregeld met de tafels wordt geschoven, dus het was even zoeken naar manieren om de les digitaal vorm te geven. Ik merk echter dat er best veel mogelijk is en dat leerlingen deze andere manier van lesgeven snel oppikken. Het blijft natuurlijk wel gek om de leerlingen niet meer in het echt te zien. Even iemand in de gang aanspreken is er niet meer bij, dus het contact moet je heel bewust opzoeken. Dat is wel even wennen.'

**KARIN PEUSSENS IS DOCENT
MAATSCHAPPIJLEER OP HET
PAX CHRISTI COLLEGE IN DRUTEN
EN GEEFT DAAR MAATSCHAPPIJLEER
AAN HAVO-4 EN VWO-5.**

Zie jij afstandsonderwijs als mogelijk toekomstscenario?

'Ik denk dat scholen en docenten er tot nu toe alles aan hebben gedaan om hun leerlingen zo goed mogelijk les te geven en volgens mij zijn er heel veel mooie dingen ontstaan. Toch denk ik dat de waarde van maatschappijleer er voor een groot deel uit bestaat dat we echt contact met elkaar hebben, elkaar in de ogen kijken, onze mening geven en naar elkaar luisteren. Dat we naast iemand zitten met hele andere ideeën, maar toch samenwerken. Dat is niet door afstandsonderwijs te vervangen. Wel denk ik dat we hebben geleerd dat ICT veel mogelijkheden biedt en ik hoop dat we die blijven gebruiken als de scholen weer open zijn.'

Wat wil je verder nog kwijt?

'Ik vind het mooi om te zien hoe leerlingen verantwoordelijkheid voor hun eigen leerproces nemen nu de scholen dicht zijn. Leerlingen doen hun best om alles bij te houden en zijn blij als ze via Zoom contact met elkaar en de docent hebben. Dat maakt me als docent trots.'

Hoe vul jij het afstandsonderwijs in?

'Nou, eigenlijk is de coronacrisis de enige reden hiervoor, maar ik heb wel het onderwijsprogramma aangepast. Er stond een actualiteitentoets in het Programma voor Toetsing en Afsluiting, maar ik heb deze veranderd in een opdracht waarbij leerlingen een nieuwsdagboek bijhouden en zelf een krant maken met de website nieuwstool.nl (Nieuws in de klas). Hiermee hoop ik ze wat grip te geven op de gebeurtenissen om hen heen, hen met hun ouders in gesprek te laten gaan en hen onderscheid te laten maken tussen zinnig nieuws en nepnieuws.'

Welke adviezen kun jij docenten maatschappijleer over afstandsonderwijs geven?

'Dat vind ik lastig, omdat ik er zelf ook nog maar kort mee bezig ben. Ik denk wel dat het bij afstandsonderwijs (nog meer) van belang is om bij de belevingswereld van de leerlingen aan te sluiten, omdat ze in deze situatie minder sturing krijgen en misschien lastiger zijn te motiveren. Ook is het denk ik goed om opdrachten in kleine deelopdrachten op te knippen en die steeds apart in te leveren. Zo houden docenten en leerlingen meer zicht op de voortgang.'

Hoe is tot op heden jouw ervaring met de thuislessen maatschappijleer op middelbare scholen?

'De sectie maatschappijleer op mijn school is klein (twee personen); ik denk dat dat voor meer maatschappijleerdocenten geldt. Daardoor vind ik het wel lastig om zicht te houden op wat er schoolbreed gebeurt. Verder zijn de digitale systemen soms overbelast. Dat zal ook vast voor meer collega's gelden, maar iedereen probeert er echt het beste van te maken.'

Zie jij afstandsonderwijs als mogelijk toekomstscenario?

'Ik denk dat deze crisis een boost aan onderwijsinnovatie geeft. Veel dingen die docenten niet wilden of konden, lukken nu ineens wel, zoals het uit handen geven van regie en leerlingen meer autonomie geven. Hopelijk zullen de positieve dingen behouden blijven, zodat de docent steeds meer een coach wordt in plaats van een zender van informatie. Voor maatschappijleer ligt dat wel iets anders. Ons vak heeft in mijn visie een belangrijke rol in burgerschaps- en meningsvorming van leerlingen.

Dat kan niet op afstand, daar heb je juist ontmoeting en interactie voor nodig. Persoonlijk zou ik het leuk vinden om me als docent steeds meer op dat stuk toe te leggen en de uitleg van de werking van ons politieke systeem aan een mooie app of programma over te laten.'

Welke digitale struikelblokken kom je tegen en welke voordelen brengt afstandsonderwijs met zich mee?

'Leerlingen kunnen met afstandsonderwijs gemakkelijker leren in het tempo, op de manier en op het tijdstip dat hen zelf het beste ligt. Ook zijn er goede methoden om te differentiëren. Dat kan positief zijn voor de resultaten en motivatie, maar zeker bij pubers zit hier een groot risico op verzaken.'

Wat wil je verder nog kwijt?

'Nu ik mijn eigen kinderen thuisonderwijs geef, merk ik dat het basisonderwijs op sommige vlakken al veel verder is qua digitale lesmethoden, die ook differentiëren. Dat is leuk om te zien!'

ALS DOCENT MAATSCHAPPIJVAKKEN
BIJ X11 MEDIA EN VORMGEVING
IN UTRECHT INVESTEERT
JENNIFER VAN DEN BROEK
VOLOP IN DIGITALE LESSEN.

Hoe vul jij het afstandsonderwijs in?

'Wij zijn een creatieve middelbare school waarbij kunst en cultuur elke dag inspireert. Dat vertalen wij als docent ook naar het afstandsonderwijs. Concreet houdt dit in dat wij altijd op zoek zijn naar creatieve manieren om lesstof over te brengen. Om deze reden heeft X11 de website www.maatschappijkunde.nl opgezet, zodat leerlingen altijd en overal op hun eigen tempo de lesstof kunnen verwerken. Op de website kunnen zij namelijk aan de hand van filmpjes de uitleg terugkijken en lezen wanneer zij behoefte aan wat extra instructie hebben. De website gebruiken we als aanvulling op de lessen die we geven. Nu de fysieke lessen vervallen doen we extra ons best om leerlingen door middel van digitale middelen te bereiken. Dat doen wij door les te geven met behulp van Teams, waarbij de docent uitleg geeft en leerlingen vragen kunnen stellen met behulp van chatvenster en/of door even hun microfoon open te zetten en een vraag te stellen. Daarnaast nemen we filmpjes op, waarin we bijvoorbeeld een oud eindexamen bespreken of proberen de lesstof met een dosis humor te maken zodat de kinderen geboeid blijven en we even met elkaar kunnen lachen. Deze filmpjes plaatsen we dan ook in het Teams-kanaal van ons vak.'

Welke adviezen/tips kun jij docenten maatschappijleer geven?

'Dit zijn de weken die leerlingen zich later

zullen herinneren van hun middelbare-schooltijd. Probeer de kinderen dan ook te blijven boeien. Zij lopen in dit digitale tijdperk vaak op ons voor. Haal inspiratie uit filmpjes van bekende vloggers en ga op zoek naar wat allemaal mogelijk is. Er is een rijk scala aan digitale tools waarvan je gebruik kunt maken. Deze situatie geeft ons juist de ruimte en tijd om hierin te innoveren en onszelf te ontwikkelen. Zo heb ik mezelf bijvoorbeeld aangeleerd om video's te monteren in Premiere Pro CC, een mooie vaardigheid waaraan ik de rest van mijn carrière iets zal hebben. Benut dus deze kans! Verwacht tegelijkertijd ook niet meteen te veel. Het is voor iedereen wennen, voor ons als docent, maar zeker ook voor de leerling. Het vraagt nogal wat van de zelfregulatie van leerlingen. Houd ook rekening met kwetsbare kinderen: niet iedereen heeft digitale middelen tot zijn of haar beschikking, niet iedereen heeft een veilige thuisbasis en niet iedereen komt thuis tot goed werken omdat er bijvoorbeeld teveel afleiding is.'

Kun je een aantal *good practices* van thuisopdrachten beschrijven?

'We nemen nu zelf filmpjes op met extra uitleg en van de bespreking van examens. Voor andere klassen bedenken we wel creatieve opdrachten. Zo laten we leerlingen vlogs maken, geven we ze challenges (bedank hulpverleners op een creatieve manier, speel een online game met zo veel mogelijk leerlingen enzovoorts), laten

we hen zelf een (les)instructiefilmpje over de lesstof opnemen waarin zij andere leerlingen uitleg geven en proberen we bijvoorbeeld te regelen dat politici tijdens een videoles een keer inbellen.'

Hoe is jouw ervaring tot op heden met de thuislessen maatschappijleer?

'Overwegend positief. Ik merk dat de meeste leerlingen in beeld en goed te bereiken zijn. Er is echter ook een handje vol leerlingen waarvoor deze snelle omschakeling naar digitaal lesgeven lastig is en het niet altijd lukt om bijvoorbeeld de opdrachten tijdig af te ronden en in te leveren.'

Zie jij online lesgeven als mogelijk toekomstscenario?

'Deels. Het kan een mooie aanvulling op het fysieke onderwijs zijn; in het algemeen door materiaal te digitaliseren, maar denk bijvoorbeeld ook aan eindexamenjaar leerlingen. Hoe mooi zou het zijn als we tijdens hun examens onszelf voor vragen dagelijks een uurtje beschikbaar zouden stellen? Helemaal op afstandsonderwijs overgaan lijkt me niet wenselijk: er zullen altijd kwetsbare groepen kinderen zijn die thuis niet goed tot leren komen. Daarnaast is persoonlijk contact ook erg belangrijk; tussen docent en leerling, maar ook tussen leerlingen onderling. Naast een educatieve omgeving vervult de school natuurlijk ook een belangrijke pedagogische en sociale functie.'

Welke digitale struikelblokken kom je tegen en welke voordelen zijn er?

'De bandbreedte van de servers lijkt niet altijd groot genoeg. Magister bijvoorbeeld is deze weken slecht te bereiken. Dat is soms lastig. Ik zie ook voordelen: leerlingen hebben meer rust en ruimte om hun eigen dag in te delen en op hun eigen, gepersonaliseerde manier tot leren te komen. Het brengt veel vindrijkheid met zich mee voor zowel de docent als de leerling. Gebruik deze kans voor zelfontwikkeling en innovatie voor ons mooie vak!'

VERVALLEN VAN CENTRALE EXAMENS

Scholieren en docenten werken thuis en door de coronacrisis zijn nu ook de centrale eindexamens geschrapt. Dit brengt in onderwijsland de discussie op gang of ze echt nodig zijn. Is een centraal eindexamen een eerlijke kennismeting of gemakkelijk misbaar?

Vakgenoot Bart van Welzenis van het Bonaventuracollege in Leiden geeft aan dat hij het schrappen van de centrale examens voor maatschappijwetenschappen een zegen vindt, omdat hij aan de hand van een eindessay beter kan zien wat zijn leerlingen met de transfer naar hogere denkvaardigheden kunnen. Hij verwoordt dit als volgt: 'Hoe goed kunnen ze analyseren, evalueren en creëren met wat ze in de afgelopen jaren hebben geleerd en wat er in de wereld om hen heen gebeurt?'

De genoemde vaardigheden komen volgens Van Welzenis veel te weinig aan bod. Hoe ervaart u het schrappen van de centrale examens? Bent u voor afschaffen of heeft u andere suggesties? Laat het ons weten en stuur een e-mail naar m5p@prodemos.nl.

WE VERVOLGEN ONZE VRAGEN MET **MATTHIJS VAN GESTEL**. HIJ IS DOCENT MAATSCHAPPIJLEER EN MENS EN MAATSCHAPPIJ EN TEVENS COÖRDINATOR ONDERZOEK OP 2COLLEGE JOZEFMAVO IN TILBURG. DIT HOUDT IN DAT HIJ ONDERWIJSONTWIKKELINGEN EN ONDERZOEK IN DE SCHOOL VERBINDT EN DAARBIJ ONDERSTEUNING AAN DE COLLEGA'S EN STUDENTEN BIJDET.

Wat heeft jou, los van corona, ertoe aangezet om het afstandsonderwijs op te zetten?

'Ik ben daar vooral mee begonnen om verbinding tussen leerlingen te kunnen leggen en binding met mijn leerlingen te kunnen (be)houden. Ik heb de afgelopen weken oprecht mijn leerlingen gemist, omdat ik eerder al een week op RIVM-advies thuis was vanwege een stevige hoest. Het zijn angstige dagen en leerlingen vinden het alleen al prettig dat er een stukje in hun leven nog wél hetzelfde is. Afstandsonderwijs blijkt goed mogelijk, hoewel ik er geen voorstander van ben om daar in mijn lessen een groot element van te maken. Ik ben van mening dat de relatie docent-leerling en leerling-leerling de belangrijkste factor is voor het slagen van het voortgezet onderwijs. Als dat stukje wegvalt, dan wordt er, denk ik, nog maar heel weinig geleerd. Het lijkt nu misschien dat we die relatie ook op afstand kunnen behouden, of zelfs opbouwen, maar ik denk dat dan vergeten wordt dat we die relatie al bijna een heel schooljaar hebben kunnen opbouwen. We starten met een voorsprong. We plukken nu de vruchten van die opgebouwde relatie. Ik vraag me af of dit ook zo had gewerkt (want het werkt echt heel goed op dit moment) als we er het schooljaar mee waren begonnen.'

Welke adviezen/tips over het online onderwijs kun jij docenten maatschappijleer geven?

'Ik werk veel met groepsopdrachten waarbij leerlingen op afstand met elkaar moeten overleggen en samenwerken. Dat stimuleert ze in het maken van contact, ook als dat niet fysiek kan. Ik gebruik

livestreams om uit te leggen en om feedback te geven op de producten die ze maken. Ook las ik vragenuurtjes in en houd ik persoonlijke chatsessies met leerlingen. Mijn tip is: probeer, ondanks dat je misschien wel aan een hele klas lesgeeft, de conversaties te beperken door deze in kleinere groepen te doen. In een programma zoals Office365 Teams kan dat bijvoorbeeld door de microfoon en de camera te *muten* van iedereen die op dat moment niets hoeft te zeggen. Alles staat en valt echter bij de spelregels die je vooraf met elkaar afspreekt. Liefst doe je dat schoolbreed, maar ook op vakniveau. Als de regels helder en voor iedereen hetzelfde zijn, dan kan er heel veel worden bereikt en er ook veel (les)opbrengst zijn. Toch vind ik op dit moment het contact belangrijker dan de opbrengst. De situatie is er niet naar. Geniet daarom vooral van het samen zijn met je leerlingen, stel ze gerust en maak contact met ze. Die cijfers komen later wel weer. Sowieso vind ik cijfers niet zo belangrijk, maar dat is een ander verhaal.'

Kun je een aantal *good practices* van thuisopdrachten beschrijven?

'De opdracht die ik deze week via Office365 Teams ga uitdelen, is een opdracht waarbij ze een spel moeten ontwerpen. Ze stellen daarbij eerst een leerdoel en een vaardigheidsdoel op, waarmee ze later een reflectie schrijven. Leerlingen moeten het spel in een groep maken. Dat vereist ook dat zij via eigen kanalen op afstand overleggen en taken verdelen. De uitkomst is geheel vormvrij, zolang het een origineel spel is. Zo kan een groep een videospel maken, een digitaal spel,

een inlevingsspel of een kaartspel. Ze doen wat mogelijk is. De inhoud is echter niet vrij. Het spel moet over het thema Relaties gaan en in die zin ook leerzaam zijn voor de speler van het spel. In de livestreams geef ik daarom de komende lessen uitleg over het thema en heb ik tijd om vragen daarover te beantwoorden.

De leerlingen leveren na een x-aantal weken een eerste poging in. Op basis daarvan krijgen ze feedback om het spel te kunnen verbeteren en schrijven zij een eigen reflectie die ook meetelt. De feedback krijgt vorm aan de hand van een beoordelingsrubric die tevens als beoordelingsformulier fungeert. Ik noteer aan de hand van de eisen per onderdeel - die op het stappenplan in de opdracht zijn gebaseerd - of daaraan voldoende, onvoldoende of goed is voldaan. Vervolgens wordt het feedbackgesprek per groep met de leerlingen gevoerd, terwijl de klas (via de livestream) meeluistert. Pas bij de tweede poging volgt een definitieve beoordeling. Normaliter zouden leerlingen in het klaslokaal elkaars spellen spelen en elkaar peerfeedback op de eerste poging geven, maar door de huidige omstandigheden gaat dat helaas niet. Vervolgens kom ik volgens een eigen uitgedacht staffeltje, waarin ik de eerste poging en de tweede poging en de beoordeling van de reflectie meetel, tot een cijfer.

Ik werk al enige tijd op deze manier effectief formatief en tegelijkertijd gedifferentieerd met mijn leerlingen. Elke opdracht is weer net even anders. Er zijn inlevings-, knutsel-, video-, discussie-, schrijf- en ook individuele bonusopdrachten om extra punten mee te kunnen scoren. Je kunt het zo gek niet bedenken of ik heb er

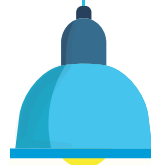
een element van in een opdracht zitten. Ik ontwerp die opdrachten allemaal zelf en geef de leerlingen heldere stappenplannen bij de opdrachten die bij de lesstof en de actualiteit aansluiten. Het mag geen verrassing zijn dat ik in het begin voornamelijk bezig ben met attitudevorming en een relatie op te bouwen om mijn leerlingen zover te krijgen dat ze de verantwoordelijkheid nemen om die opdrachten ook echt goed te maken en tijdig in te leveren. In het begin werd ik door collega's voor gek verklaard dat ik door tien klassen opdrachten liet inleveren. Hoe vaak ik niet heb gehoord dat vmo'ers daar de discipline niet voor hebben. Ik kan echter verzekeren dat dat snel verandert als je eenmaal bezig bent. Zolang je maar duidelijk bent en er altijd consequenties (positief en negatief) aan verbonden zijn, dan zijn leerlingen echt wel bereid om ervoor te werken en zich aan de spelregels te houden.'

Hoe is je ervaring tot op heden met de thuislessen maatschappijleer?

'Het gaat goed, maar ik mis wel de discussies, het reageren op elkaar en het scherpe van een *echte* les. Als docent maatschappijleer is dat toch wat je eigenlijk het liefst doet. Gelukkig liep ik erg vooruit op de laatste onderwijsontwikkelingen en had ik al een werkend systeem dat ook op afstand vorm te geven is. Dat is toch een beetje mijn redding geweest en ik ben erg blij dat ik al bergen eigen materiaal had liggen dat ik, ook digitaal, direct kon inzetten. Het was voor mij een kwestie van wat knip- en plakwerk. Toen de scholen dichtgingen kon ik direct al mijn lessen al via Teams draaien.'

Wil je verder nog iets kwijt?

'Ik hoop dat mijn collega's lezen hoe gelukkig mij deze manier van lesgeven maakt en dat het, met een beetje goede wil en een omgeving die je het vertrouwen geeft, echt te doen is. Wees niet bang voor wat er kan gebeuren (je bent er altijd nog zelf bij) maar wees bang voor wat je anders mist. Ik vind het leuk om in contact te komen met collega's die vragen over mijn werkwijze hebben, die ook zoiets willen opzetten en zich afvragen hoe ik ervoor heb gezorgd dat mijn directie en leiding dat goedkeurden. Ik heb een berg aan ervaring en ideeën die ik graag deel. Daarom wil ik de lezers vragen contact met mij op te nemen: gestel.m@2college.nl.'

MARCO VELDMAN IS DOCENT MAATSCHAPPIJLEER EN MAATSCHAPPIJWETENSCHAPPEN, SECTIELEIDER, LID VAN DE MEDEZEGGENSCHAPSRAAD EN AUTEUR/REDACTEUR BIJ SENECA BURGERSCHAP EEN BEZIG BIJ. ONDERWIJS HEEFT ZIJN HART.

Hoe vul jij het afstandsonderwijs in?

'Precies dat onderwijshart, de passie voor onderwijs, niet alleen voor mijn leerlingen maar ook voor de inhoud. Daarin zoek ik een balans tussen hulp bieden aan leerlingen en collega's op een inhoudelijk goed niveau, zonder me gek te laten maken door de onrust of mijn eigen perfectionisme. Pragmatisch blijven met passie is een constante uitdaging.'

Welke adviezen/tips kun jij docenten maatschappijleer geven?

'Ten eerste: laat je niet gek maken door jezelf, collega's, media, schoolleiders, leerlingen of ouders. We zijn in Nederland erg geneigd om het beste te eisen en dan te doen alsof dat de norm is. Ga ervan uit dat je tijd nodig hebt om alle nieuwe werkvormen en technologie goed in te zetten. Ik heb zelf een ICT-achtergrond en dan nog is het veel uittesten en eerlijk zijn als iets gewoon nog niet werkt. Soms faalt de techniek, zoals servers die overbelast zijn. Daar kun je zelf niets aan doen en is een gelaten houding dus raadzaam. Soms doen leerlingen hun best er niet voor en laten ze een kans liggen. Dat is hun verantwoordelijkheid. Leg het gewoon ook terug bij je teamleider als die nerveus wordt en het op jou afreageert. Geen paniekvoetbal! Neem de tijd die nodig is. Ten tweede - sorry voor de lange eerste tip - maak je ook niet afhankelijk van een of ander wondermiddel. Geen enkele tool, uitgever, beroemdheid of bedrijf in Silicon Valley heeft nu de oplossing. Wed op meerdere paarden en neem enkele beredeneerde initiatieven. Soms maak ik een foute keuze in het gebruik van een tool. Dan probeer ik gewoon iets nieuws. Laten we van elkaar en van onszelf accepteren dat fouten maken mag en laten we ervan leren.'

Hoe is je ervaring tot op heden met de thuislessen maatschappijleer?

'Nou, het gaat. Bij de beste leerlingen gaat

het heel goed en bij de slapste (qua initiatief en werkhouding) gewoon niet. Dit is net een katalysator. Dat vind ik niet erg: je krijgt wat je vraagt.'

Zie jij online lesgeven als mogelijk toekomstscenario?

'Nee, hoewel we natuurlijk met ons allen wel veel leren in korte tijd, moeten we die contactmomenten wel weer terugwinnen. Ik word altijd *zo blij* van het zien en spreken van leerlingen - en zij worden besmet met mijn enthousiasme. Ik heb drie zorgleerlingen en die zijn niet geholpen met alleen maar afstandsonderwijs. Ik heb daarom pas geleden maar eens een wandeling gemaakt en hoop dus niet op een echte lockdown. Dan vrees ik voor meer dan alleen coronaslachtoffers. Volgens mij zei de koning dat ook scherp: eenzaamheidsvirus. We moeten niet vergeten hoeveel schade dat met zich meebrengt. Als onderwijs bieden we immers meer dan alleen inhoud. Begrijp me goed: mijn eerste passie is de inhoud, maar mijn passie voor mensen is inmiddels net even groter. Dat gezegd hebbende zie ik ook echt wel enkele voordelen van afstandsonderwijs. Ik ken leerlingen die normaal snel overprikkeld zijn of die (soms letterlijk) overschreeuwd worden. Die kan ik nu persoonlijker aandacht bieden, althans vooral cognitief. Het is wel intensief voor de docent als je iedereen wilt bedienen. Dat brengt mij terug bij de tip: laat je niet gek maken, leg de lat tijdelijk wat lager.

En dat collega's dan veel meer met elkaar delen. Dat geeft een goed gevoel! We hebben elkaar nodig en tada... daar zijn we dan ook. Dat geeft veel energie.' ♦

Noot

1. <https://nos.nl/artikel/2329866-1-5-meter-samenleving-als-nieuwe-normaal-blijf-updaten-en-wees-duidelijk.html>.